

Р.С. Притченко
ст. викл.

РОЗУМІННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ В РЕАЛІЯХ СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Однією з найочікуваніших українським суспільством реформ традиційно називають судову, або відновлення довіри громадян до судової гілки влади [2, с. 3]. Нова стратегія розвитку органів правосуддя встановлює пріоритети вдосконалення системи судоустрою, судочинства та певних інститутів правосуддя як на рівні законодавчих змін, так і на рівні впровадження першочергових невідкладних заходів [1, с. 23]. Серед ключових пріоритетів судової реформи виділяють забезпечення рівних можливостей для громадян та бізнесу щодо захисту своїх прав та інтересів, оновлення суддівського корпусу, впровадження електронного суду.

Окрім структурно-кадрових змін, передбачено посилення функціональної та процесуальної спроможності Верховного Суду з метою забезпечення єдності застосування норм матеріального та процесуального права судами різних юрисдикцій та розгляду міжюрисдикційних спорів, зокрема: вдосконалення інституту зразкової справи; визначення процесуального механізму забезпечення Верховним Судом єдності судової практики.

Зазначені зміни дають надію вважати, що на законодавчому чи доктринальному рівні будуть узгоджені характерні особливості розуміння та змісту вітчизняної судової практики.

Саме останнє десятиліття у вітчизняній юридичній науці характеризується значним розширенням інтересів науковців до проблем судової практики, що викликане сталим фіксуванням у свідомості юристів, судової практики як джерела права. Важливість належного визначення ролі та статусу судової практики серед джерел вітчизняного права полягає в тому, що судова практика забезпечує адекватність та стабільність регулятивного впливу норм права на суспільні відносини та є джерелом інформації для вдосконалення законодавства.

Сучасна судова практика з одного боку розвивається під впливом суспільних відносин, які потребують додаткового аналізу судом при вирішенні соціальних конфліктів. З іншого боку, зміни системи судоустрою стимулюють судові органи до більшої активності в сфері формування нових правил застосування норм чинного законодавства з метою досягнення єдності судової практики.

Оцінюючи аналіз сучасних поглядів на сутнісні характеристики судової практики, можна дійти висновку, що судова практика в Україні – *це результат судової діяльності усіх ланок судової системи, в якому втілюється досвід відправлення правосуддя та конституційного контролю, який формально виражений у рішеннях вищих судових інстанцій та конституційної судової інстанції.*

Таке визначення не суперечить філософському розумінню категорії практики та охоплює всі основні компоненти судової практики, а також здатне стати основою дослідженням змісту, соціального призначення та функцій судової практики.

Сучасна судова практика формується в процесі безпосередньої діяльності органів судової влади, що здійснюють правосуддя або конституційний судовий контроль. Тобто, суб'єктами судової практики виступають саме суди, здебільшого Верховний Суд, а не їх особливі структурні підрозділи (пленуми), та Конституційний Суд України.

Судова діяльність, у процесі якої формується судова практика, має колективний характер. Фактично у цьому процесі задіяні всі національні судові інстанції, а також деякі міжнародні судові

органи (Європейський суд з прав людини). Колективний характер формування сучасної судової практики свідчить про те, що остання складається в процесі діяльності, заснованої на правозастосовчому досвіді та на підставі розсуду (угляду) суддів, який є уособленням цього досвіду.

Судова практика складається в процесі офіційної діяльності її суб'єктів, що зумовлює обов'язковий характер її формального вираження (обов'язковість рішень КСУ та обов'язковість правових висновків ВС).

Судовій практиці притаманна творча та дослідницька складова, що обумовлена необхідністю збирання узагальнень застосування судами норм чинного законодавства, їх подальшого поглибленого аналізу та синтезу, а також тлумачення відповідних правових норм.

Форми існування судової практики спрямовані на розвиток правової системи, запорукою якого є досягнення єдності та однаковості застосування судами норм чинного законодавства, їх чітка відповідність положенням Конституції України, забезпечення дієвості в країні положень міжнародних конвенцій.

Сучасна судова практика є залежною від специфіки інстанційності судової системи, але лише опосередковано залежить від спеціалізації судових органів (наприклад, правові висновки Верховного Суду є універсальними, незалежно від того, в рамках якого виду судочинства прийнято рішення).

Формування сучасної судової практики в Україні лише опосередковано залежить від особливостей історичних, соціальних, економічних та інших факторів суспільного життя, а тому є всі підстави говорити про судову практику як виключно юридичну категорію.

Список використаної літератури

1. Мамченко Н. Судебно-юридическая газета: Стало відомо, що передбачає фінальна версія Стратегії розвитку органів правосуддя. *Конституційний процес в Україні: політико-правові аспекти*. № 3 (83). 2021. С. 23–33.
2. Мищак І. Діяльність Вищої ради правосуддя як основа оновлення системи судочинства в Україні. *Конституційний процес в Україні: політико-правові аспекти*. № 3 (83). 2021. С. 3–8.